

AD KRITICKÁ PŘÍLOHA RR č. 5/96

Mnohé neferovosti žánru polemiky, jež jsou dehnovány už od antiky („argumentum e silentio“, „petitio principii“, „ignoratio elebori“), předvedl Michal Bregant v článku *Obvra – die čeho vlasine?* Především polemizuje s někým jiným než se mnou. A jelikož se mě to nepeká, přilíčkovám: Já si myslím (a Bregant nemiže doložit jedinou řečkou, že bych si myslel opak), že „společnou se na radetovou stránku díla“ neznamená ještě „napřiovat smysl díla“; Já si myslím, že kritik, který zůstává jen u „svých“ témat a „hodnot“, jak se s nimi vypořádává/í TV „publisté“, který píše počítá jen „kritický komentář k obratně skladbě TV „publistiky“, zaslulhuje polemický výprask. To, že si takto do „obrazu nepřítel“ upravil mne, mi vadí pouze poutá, že nezna přednat svého psaní; sama nápadně větší řekvence dokumentu v mých sloupečích než na obratovce snad svědčí o tom, že oceňuji tvar díla, neboť čím jiným se liší „dokument“ od „publistiky“ než tvarem?

M. Bregant polemizuje konkrétně s mými dvěma články v LTN, jež něžně nazývá „publisty nekornu, kdo se odvážil do jeho rájov“, hned na třetí řádce vydává za mě doložit s mým podceněvaním tvaru. Př je přiležitosti mě dookoleje objevými poznanký („Dokumentární snímek není totiž ze článku nebo snad esei; u dokumentárního filmu musel Breganteti; co říkate takto, že jediním ze základních poloh žánru je „dokumentární dílem tváře, ale také úkolem kritika.“ Já jsem ve zmíněných dvou článcích v LTN k této myšlence připojil skromný dodatek: že by samo přemýšlení o tvaru mělo mít tvar. Kritikovo psaní o tvarových nedostatech by nemělo samo svylístky (tvarově skladběně, kreativně) klepnout pod úroveň kritizovaného díla. A tvárná na tom, že střelba výpa: „GEN = generoda dokumentární tvorby“ (KřP RR č. 4/1/96) nebo topřasobně nesmyslná, polortávně mihena charakteristika Špáty („Ade jeho dokumentaristické hody jsou přilis dbečné a natiole všestranne kvalitní, že Špáta šírl takřka arbitrem českého dokumentu“, díto) svědčí o tom, že autor přilis o tvaru (vyjádřovacích prostředcích řemesla) nepřevyšil. Špata není arbit, filmy nejsou krolej a všestranná kvalita nemiže být dokladem záporného soudu. To jsem svyn (jak jinak) kritický upozorněním kolego-vi, jelkoz si vázím, chciš říct. Nyri ho navíc prosím, aby přišel, budu-li mu za to stát, polemizoval s mými a nikoli s cizími myšlénkami.

Vladimír Jurek

BÝT PSEM...

... a přelčist si recenzal na *Slovník českých spisovatelů od roku 1945*, jež vyšla pod jménem Zuzany Děrákové v zářijovém číslem *Kritické přílohy Revolver* Revue. Asi bych od sebe ani křiku nevezal. Vždyť je to pekna ostuda stát v čele týmu, jenž stvořil zmatek pseudoslovnik, ve kterém chybí spousta důležitých esei a dat (a i to málo, co zbývá, je špatně), knihu diskriminující samizdat a nadzřelíci starym strukturám, příručku napsá-

nou s lehkovázdností, která není, co je to odborná serióznost. A přitom je to tak prosel: stáčí vybrat správně spisovatele, vynechat zbytečné a v jedolihových heslech štítnou všechny dostupné prameny, což není takový problém, neboť (jak psal Z. Děráková „přatoritci UČL AV jsou za svou práci placeni a mají přístup ke všem zdrojům informací...“ (poddrtihla recenzentka).

Cožpak se dá takový šmejd hájit? Domnívám se, že dá.

VĚCNOSTI?

Pokus budeme za kritérium hodnoty recenze (či spíše polemiky) považovat, několik se autorce datt čtenáři vsugerovat své vidění hodnotěného textu, je recenze Zuzany Děrákové dobře napsaná (viz oblas Josefa Chudhry v MF Dnes ze 4. 10. 1996). Na první pohled totiž vyhlíží jako věčný soud, v němž nejde o me, jímho než o spravedlivé posouzení SČS. Současní této kritické strategie jsou i rozsáhlé a plosobivé výhytchy omplio, a především mezer, kterých se autoi a redaktorci Slovníku dopustili, a jpitáz vyhledání muselo autoriku stát bezmála kolektivní úsilí. Cely text pak přirozce usil do polního možného závěrečného verdiktu: „Slovník českých spisovatelů je jako český spand odvětečnou praci...“ (45). Ve skutečnosti se ovšem autorce textem proklamované zásadě věcnosti zpronevěřila a v zápatu napsala pouze recenzi předloženou. Argumentaci politici díla předem danému cili uhnat, doštitnout a odstrelit. Nic proti tomu, je to zedat rego: lemti postupu, zvláště tam, kde kritik čli počtuho zatouci na něco velmi zádu a nepřítelštěho, tam, kde není ochoten nechat na kritizovanem ani čipub tisy. Slabina takového postupu spočívá v nebezpečí, že všasný zálobec nakonec své touze dokázat dicitím a obžalovat virika podlehne, ztrati soudnost a zadrž napřiovat; přivori o psu a hoci-li, př vyhledávání důkazů pro obžalobu prokázala Z. Děráková jilí obchuhedvou, ve výsledku se jí však podarilo pouze do jednoho popředenie šronmazte a zamolat omysleho disparitního: argumenty a pseudoaargumenty, naše díhyby realite a domněle, požadavky věčné a požadavky vyřadajícíci zjept všasnosti nepozornostmi této praci. To vše je zadrilte zabaljeno do argumentace povýřice účelové.

CHYBY

Čtenat může po přečtení recenze Z. Děrákové dospět k přesvědčení o napsané neochopnosti autioi, a zejména redaktorci SČS. Sam za sebe bych odněm hovořil spíše o nedostatečnosti. Tento pocit jsem měl přidržně po celych př předcházející let a hned při prvím otevření výtiské knihy jsem narazil na chybu zcela evidentní: „Proobna, jak jsme jí mohli přelchdnouti?“

Aho, vímte, že náš Slovník není bez chyby, a to bez chyby vědeckých, svylíčkových, jazykových i tiskových, bez chyby vzniklých omylem, z nepozornosti i z neznalosti. Víme ze nřem chyby ledačos, co by v něm být mohlo, ba dokonce by mělo. Nechtěl díhyby Slovníku omhlovat. Každá chyba je poliovanihobná a v něm rasí, úle však o to, zda ponezorneni jsme vdučeti, neboť současně druhého dílu budou tenra. Úle však o to, zda přece čer a charakter chyby v našem Slovníku výrazně ovlivňuje jeho užitčnost, která je přece jenom vždy více určena tm, co v knize je, než tím, co tam není. A je na jho uvědomit, aby posoudili, zda se náš Slovník počtem a charakterem chyby výrazně odlišuje od jiných slovnikových příruček.

neli redičníchou přiležitost přinést relevantně úplně informace o životě a díle jednotlivých autorů. Neuplynými jsou podle Z. Detkové hesla: údaje o samizdatu, příspěvky ve sbornících a rubrika Literatura. zcela jí pak chybí již zmíněné údaje o spisovatelových příspěvcích v knihách jiných autorů atd. Většina jejích vyřčená a vyřčtá – získaných zprávidla, metodou kritické kontroly a podle logiky „když je to u jednoho, musí to být u všech“ – směřuje právě do těchto částí hesel, a to navzdory tomu, že tyto části jsou výslovně deklarovaný jako výběrové, ať již předmlouvou nebo jazykovými signály „přau- adí“, „např. ... Z. Detková ovšem opomíje... k nedostatkům SCS patří (...) – přebývá- vě časté zkratky „a“, „např.“ (zabokruťte výřky konkrétních úřivků), ale i informace „pub- licoval v řadě ineditních sbornících“, „pod cizím jménem upravenou literární předlohu“, „pod cizím jménem přispěl do rozhlasového seriálu“. K čemu je čtenář údaj o tom, že spisovatel publikoval v ineditním sborníku, když se nedozví v jakém, k čemu sdělení, že čosi upřavo- vol pod cizím jménem, když neví co a pod jakým?”

Jak prosedl Staří přece jen dohledat chýbějící údaje tak, aby nic nechybělo... jenže... lenže, co když například víme, že dočtený spisovatel skutečně hojně česl pod cizím jménem, upravenou či překládal, iče bibliografie a rozhlasové archivy mlčí a on sám nám kryel jména neproznadí, protože je možná už ani on sám nezná nebo nechce znát, proto- že se za tuto svoji úmosti stydí? Máme tedy tuto neuvěřitou informaci raději zatajit? Důležitým se, že informace sledit, náznačkou je také informací, bi dokonce, že takovéto obsceně vykláčení může mít pro ubránětie své výhody. Jine příklady? Pokud velmi plodný autor vykásal bez výběru ve svém vlastním samizdatovém nakladatelství vlastní sbírky, je nutné je uváděť všechny i s datací, nebo stačí jen souhrnně označit? (Lyrika Josefa Horce) Pokud autor přispěl do třiceti sborníků jedinou básní, uvádět je všechny, nebo ne? Uvádět např. všechny Flanranovy příspěvky v nejprůzřevnějších publikacích? A opti- budeme-li uvádět všechny autorovy texty v citích knihách, proč neuvádět i všechny je- ho texty v časopisech a novinách – vždyť ty mohou být přece daleko závažnější než došlavy a předmlovy? Atd...

I ten nejlupnější slovník je vždy výběrový. Jestliže ovšem Z. Detková hledá příčinu výběrového pojetí určitých rubrik v naší snaze z časových důvodů „smanit si práci“, má do jisté míry pravdu. Na rozdíl od Z. Detkové bych to však neklasifikoval jako alibiismus, nýbrž jako vymezení a omezení došlo tak, aby byl darym výmen a v určitém termínu zvládnutelný. Kromě toho slovník spisovatelů nemůže suplovat monografie a úplné bibliografie, mimo jiné i proto, že by šlo o knihu mnohokrát rozsáhlejší, o bez- četnou, nepřehlednou snůšku materiálu.

Přinepř výběrovosti sešnou automaticky nese neupřesní, jde jen o to, je-li to výběr kvalitativní a může-li být vůbec učiněn tak, aby uspokojil všechny. Čím větší výběr, tím také přirozeně větší nebezpečí, že malým nebudě vyhovovat. Tady se střevá pasta, úskali, které zakomité poznamenalo výběrové možnosti našich hesel, kterým jsme se však neodkazali vyhnout, třebaže jsme o něm od začátku věděli a snažili se je minima- ním to považovali, jak je obtížné určitě informace sehnat a v úplnosti kompletovat (samizdat, televize, rozhlas, příspěvky ve sbornících, zahraniční ohlasy, zahraniční pře- jsou atd.), a zároveň jsme si kladli metodologické nároky, které z těchto informací jsou nutili nezbytně, aby musly být naprosto úplné. Rozhodli jsme se tedy pro výběr – ten však paradoxně předpokládá, že autor hesla napřve budete znat všechno a repre-

pořem výběre to nejdůležitější. Výběr je tedy větší a časově jistě náročnější, než vesla části stavějí i limity autorových znalostí, nabídka a – přiznám – jistá nezávanost, jež nás může autora svědět k posloji „nemusí-li tam být vše, může být cokoli“. Obávám se, že podobně mnohdy postupovala i Z. Detková (viz nže).

Slohu, jež má zcpněna výběrová rubrika „Literatur“, ale i jiné výběrové rubiky jsme si dobře vědomi. Nechtěli jsme však suplovat všechny dostupné bibliografické prameny, niazó by jejich soodem Z. Detková může ovšem namítnout, že jí nejlé aplativněji interpretaci má dokonce náš výběr ideologický roznter. Jurd Mácna, V jfi koupliem Broučkovou knihu neznaol (nezna není v databázi ÚČL AVÚ), nebo jsou jm- deové hlázi pokrokově názory Milana Bldiny, Václava Pědrna, Josefa Purty, Milo- že Pohorského a uvádějí jenom je.“ Každá z položek výřku chýbějících ohlasů, které uvádí na stránkách 33–36 by měla za účelem a analyzu, při něž by autori hesel a re- centurka mohli říkat svá pro a proti; skutečnosti ovšem je, že vedle nepopratelných přehlednutí a ohlasů, jež by do výběru zahrzeno být mohly, ale nemusely, je tu tozj jmerováno i mnoho položek, které by autori hesel – při nutnosti výběru – nezadali ani dnes. Je nesporně možné vyřkat nám výběr literatury, který není skutečně v náše hesel škastný; ovšem nahrazovat jej stejně sáplečným výběrem recenzentů, měl zapsob zrovna nejlepší. Vyřčt toho, co autorka postáda, však jistě svému účtu na stránkách 33–36 posloužil.

NÁZOR, PRAVDA A KOLEKTIV

Každý z nás má o tom, co je podstatné, jinou představu, nebo – používám-li slovo, které Z. Detkové v předmluvě hojně vadí – názor. Z. Detková nechce názor, chce Pra- du. Skutečnost, že jsme výslovně připustili určitou subjektivnost při výběru hesel, jed- notlivých řádků, jakož i v interpretaci Z. Detkovou dávali, jestliže svou recenzí pojme- novává Slovník jednoho kolektivu, chce tím právě naznačit, že je o peraditě zaležena, jakési splnění části literárních vědů, kteří miso objektivní pravdy dávají prachod svým skupinovým zájmům.

Recenzent argumentující ovčone by si ovšem mohli pošímanout, že autoré Slovníku je více než šedesát, že mezi ně patří literární vědci nepřiznajího věku, osobních zku- šeností, literárního školení a názorů. Ke každému heclu jsou tozj hledali autora, je- ště než je daný spisovatel alespoň trochu blízký, a byla i hesla, která mohli kvalitovně napsat pouze jeden jediný člověk. Vzhledem k velikosti týmu irozí SCS jako celku spíše opatřný extřém než vyhraněná preference jednoho názoru; mnohoroznovost či beznázorovost.

ANO – NE?

Jsem ostatně přesvědčen, že to není názor, ale právě absence názoru, tedy přeseňl absence ostatně přesvědčení, že to není názor, ale právě absence názoru, tedy přeseňl absence jednoho konkrétního názoru, a to toho jfjho, co Z. Detkovou nejvíc utluče. Závědím majitelům listov, kteří svojí osobní posoj vyhlásili za obseně plány a záva- ny, neboť mohou žít, vco kolik nás vyjmá, jako občanický soudc pevných právd, v němž je vše naprosto jasné. Vyřčt Slovník je pak podle nich vnu jedině do- státno, leno ohraničený soubor řádků převést do textové podoby. V předmluvě ke Slovníku

P. Eisner a zejména K. Biehl (které recenzentka navrhuje vřadit) do *Slovníku českých spisovatelů od roku 1945* patří, stejně jako Brezavský, Branádl, Durych, Deml, Epll či Králík (které recenzentka mezi přebýřnými již nejmnuje).

Druhé ti systematické, těsně by zhrnemeo koncipovat Slovník jako pětý, doplnující díl Lexikonu. Tato varianta byla zvažována a odmítnuta již na samém počátku práce. Pokud jsme totiž chtěli na Slovníku začít pracovat ihned, neexistovala ostatně jiná možnost. Jak by asi reagovali recenzenti a zejména uživatele, kdybychom jim v roce 1995 předložili první díl Slovníku, včetně by zřejmě nejen jinému, nýbrž vyšší uvedení? Nevadilo by jim, že je odkazujeme na jinou knihu? (Skutečnost, že *Slovník umožňuje hledat informace, které neobsahuje, jinak*, prohlašuje sama Z. Deřáková za „smážnou“ – I když vlastně nevíme proč. Zdařily slovník nemůže být samou všech vědomostí, a pokud třeba, H dáva návod, kde jinde hledat, čím dobře.) Nevadilo by, že první díl Lexikonu vyšel již 1988 a druhý 1993, zatímco mezi ze spisovatelů takto „odkazovaných“ psali stále dál? A jak by asi zareagovali za dva roky, po vydání druhého dílu Slovníku? V něm bychom totiž museli vynechat i hesla zadržena do čtvrtého dílu Lexikonu, který nebude hořiv dříve než v první polovině příštího desetiletí.

Existovala ještě jedna varianta: přenechat Lexikonu pouze autory, jeližtá dílo bylo uzavřeno (patrně smrt) v roce vydání toho kterého dílu. Náš vztah k Lexikonu (ani k zadnému jinému slovníku) ovšem není pasivní, nespouívá pouze v mechanickém přebírání a zkracování; v mnoha případech údaje Lexikonu opravujeme a doplňujeme. Nejvýraznějším projevem toho je heslo Čep, které bylo v Lexikonu natolik ideologicky zdemomováno, že je jeho autor, Jiří Opalko, odmítl podepsat. Pro náš slovník je napsal znovu a podepsal. Za stovárni však stojí například i obě „vananý“ hesla Petr Den aj.

SAMIZDAT

Naprosila věštna vřhárd Z. Deřákové má společného jenovovarele: samizdat. Za diskriminující považuje již zařazení informací o samizdatu do výkladové části hesla, a nikoliv do bibliografie. „*Takové rozdělení ovšem nvyvolá dějem, že činnost v samizdatu není tak důležitá jako ostatní (exilová, oficiální), že jde jen o hurožení zletlost v životě některých spisovatelů.* (..) *Tim že je samizdatová tvorba vřhárdi hesla oddělena od šitřtých knih, vzniká v oddle „Bibliografie“ u jednolých autorů zřhárdi puza zpravidla v rozmezí let 1969–1990. Vypadá to, jako by se dočerpny spisovatel vřhárdi přisat literaturu zabývali.“*

Bibliografie nikdy nezachycují, kdy se spisovatelé literaturou „zabývali“, nýbrž pouze kdy byla vydána jejich díla. Jde tedy o to, zda samizdatové vydání bylo vydáním zcela standardním, a to nejenom z pohledu intence vydavatele, vydání knihu, ale i z hlediska jejího dalšího fungování v literárním procesu a komunikaci. Deřáková samizdatové vydání za zcela standardní považuje, my ne. Nedomníváme se přitom, že by posunutím údarů o samizdatu do životopisné a výkladové části bylo jakkoliv ubžženo neoficiální literatuře. Naopak, právě tato část je rozhodující při uváření čtenářovy představy o tom, kdy a jakou literaturou a za jakých podmínek se spisovatel „zabýval“. Údaje o samizdatových aktivitách tímto přesunem nęzřže nejsou podobné, ale jsou dokonce zvyrazněny, například tím, že jsou tlštěny tučně, a zároveň zřehledněny, protože se ocitají v jedné řadě. Věcný kritik by rovněž nepřehléděl, že stejně jsou umístěny i informace o spisovatelově činnosti ve filmu, v rozháse a televizi, aniž bychom tím chtěli zvolat dějem, že jde jen o „kuriozní zřehledosti“.

Začlenění samizdatu do výkladové části jsme zvolili s rozmyslem a konzultovali jsme je mj. i s autory Slovníku zakázáných spisovatelů Janem Lopalkou a Jitkou Brabecem. Z. Deřáková má pravdu, pokud poukazuje na to, že jsme si tímto rozdělením tím pragmatičtější rovněž zvolili možnost uvádit údaje pouze výšeově, neboť jsme se zřhárdem, co se označuje jako samizdat a co se k samizdatu dodatečně hlásí. Měli by však, pokud se domnívá, že je možné se samizdatem (v té podobě, v jaké fungoval v Československu 70. a 80. let – přes všechnu úctu k lidřhárdi jeho tvůrci, opšvová a distributorů) zacházet jako s vydáním zcela regulárními. Tak bychom jistě zacházeli s knihami vydávanými v rámci polské rezistence, kde se skutečně podávalo vřvotňi tzv. druhé oběti, douřžující v podstatě všechna standardní pravidla nakládání, distribuce i literární komunikace.

RUKOPIS

Nejzářnějším lexikografickým problémem je, že v českém samizdatu prakticky existuje hranice mezi vydáním a rukopisem. V neoktrojovaném literárním životě vřhárdě rozdělí mezi rukopisem a vydáním dosti zřehledně jeližže je v rukopise zakódována především individuální autorova vůle něco sdělit, připadně i publikovat, časopisecké či kněžní vydání pak má již rozmr sociální, je signálem, že autorův text byl alespoň částečně akceptován šitřš literární vřhárděností a jejími institucemi. Křívové samizdatové díky a časopisy se proto snažily suplovat „normální“ editní praxi, tj. více či méně se držely zásady, že publikují texty, které by za jiných okolností bylo možno zřehledit „normálně“.

Nemalá část jejich kněžní produkce byla také posíleze vydána, ať již v zahraničí, nebo po pádu politických tabu v zemřích českých. Z. Deřáková však přezírněuje jřně, vřhárdi široké polejí samizdatu, ve kterém se hranice mezi vydáním a rukopisem nęzřže dřhárdě tá, neboť za samizdat se považují všechny texty protirežimní, připadně jřně, zřhárdě texty autorů, proti nimž stál režim, a to bez ohledu na to, v kolika exemplářích byly rozmnoženy, jak a zda vůbec byly rozřšřovány. Dřhárdem budiž sama argumentace Z. Deřákové, která vřhárdětkává hojně příkladů našich „samizdatových“ šitřš a zejména opomrnutí, zřhárděnou částí titulů knih však sama označuje jedním řřškem, tedy jako rukopis. Mimo jřšř zorný díhel ovšem již stojí vřhárdě, zda by všechny tituly nezřhárděly rukopisem i v „normální“ literárním životě. (Řřškem pñti let od pádu politických tabu měl šancí každý rukopis.) Platí to zejména o sbornících věnovaných jednolým osob-

nosm, které by patřně nepřetřžřřily rukopisnou fázi za řhárděných okolností. Konkrétně: rozsáhlý soupis našich „dřhárdě v oddle 3. *Neovřhárděni účest na samizdatovém sborníku* (str. 31–32) se opřhárdě o kontrolu toho, zda jřně v jednolých heslech vřhárdě 18 sbornků. Sama recenzentka však 15 titulů určuje jako sbornky, pokud by tedy pouze 3 tituly jako samizdat. Rukopisných sbornků bylo ovšem mnoho, pokud by Z. Deřáková chtěla svůi soupis ještě rozřřřit, mohla do něj zařadit např. sborník k seděstřšřním R. Grebenřřřřkové či sborník k paděstřřřřním L. Heřhárděna (který redigoval F. Břhárdě zřřek a měl 2 exempláře). Jak ostatně dřhárděší rukopisny samizdatový sborník od rukopisného sborníku nesamizdatového? Počítá-li Z. Deřáková mezi samizdatové rukopisny sborník k seděstřřřřním J. Kolřhárdě, proč nepřhárděší rukopisné sbornky k vřhárděni? Pěšhárděna, J. Janářřřřřkové, V. Macury nebo V. Novotřřřřřho?

Projevem kritizovatého jazyka i toho, jak začínají jmen a uhlazující komunistickou mládeží, má být rovněž mála frekvence slov marasimický a komunistický, respektive naše „důkazní“ tj. nahrazování přeneslo označen výrazů typu „... v dobovém duchu...“ Nevim, je-li frekvence těchto výrazů skutečně tak velká a hlavně, zda lze skutečně o výrazu natolik bezobstarat, jak recenzentka tvrdí. Za srovnání nímenné slofi zpršsb, jakým recenzentka s citacemi pracuje. Přetřel-li si etnafi jeji větu „vyrcholentím předchází ho duchovní je pak natř“ (duch Chary 77“ (podtřia Z. Detáková), vpadá formulace autorky hesla E. Kamůrková opravu stršně. Posude však, je-li tato formulace a knize Jan Hus opravdu tak nepřijatelná, pokud je citována v kontextu: „Na největším laském příběhu českých dějin K. hledá historickou analogii k normalizační soudstvenosti. V duchu Chary 77 zdůraznila význam svobody, člověka a zamýšleje se nad dějinnou úlohou...“

PROTIKLADY

Recenzentka si klade otázku „zda redakční kolektiv dělal při práci na SCS ještě něco jiného, než opravoval pravopisné chyby a řadil hesla podle abecedy“ (s. 32), aby pak hned, v souvislosti s výše zmíněným duchatěním, pokračovala: „Redakce redigovala, jak vidno, opravu dost tvrdě (s. 37)“. Ironic obsazena v tomto příklade je ambivalentní, má dvoji rozmer: redakce buď redigovala málo a „duchy nevyškrabala“, nebo naopak příliš mnoho a duchy dopisovala, v každém případě však konala špatně. Druhému z možných výkladů napomáhá to, že v posledních odstavcích recenze Z. Detáková připouští, že řada hesel slovníku je kvalitních, ale je tomu tak „zřetel“ neschopnosti redakce. O její předpojatosti svědčí případy, kdy si sama sobě vyšlovně odporuje. Kupříkladu když na s. 28 tvrdí: „zda jde o kompletní či výběrový soupis (samizdatových prací – P1), se nedozvídáme“, aby pak na straně 32 připsala, že autorka SCS „režimovali na relativně úplný soupis (viz časté zkratky „d1“, „npr“ „d1“).“ Z. Detáková zkrátka bere závadek každým argumentem, bez kde ber: a nechává se unést vlastní převládající, ať už by si mnohdy uvědomovala kontexty toho, co vlastně říká.

Přisobivá je její výřka, že neuvádíme recenze na filmovou, televizní či rozhlasovou tvorbu spisovatelů (dokladem jí je „zornub“). Článek A. Staněkoviče v Kritické přiloze č. 1/1995) „přesvědče se SCS (...) hmoti svou údajnou odlišností od Lexikonu práce, údajní o sekundárním fungování literatury“. Co na to říká nám stačí, že Slovník jako první u nás skutečně uvádí slovy a tisíce údajů o jednotlivých filmech, rozhlasových a televizních inscenacích, ale toho si autorka patrně neovšimla, nebo to neprozrazovala za nemě zmiňit. (Možná ale že tato výřka vznikla tím, že si autorka popělta „sekundární fungování literatury“ se „sekundární literaturou“.)

ARGUMENTACE, MANIPULACE A ČTENÁŘ RECENZE

Uvedený příklad dokládá, že Z. Detáková počítá s takovým čtenářem recenze, který nebude mít sílu konfrontovat její tvrzení s kritizovaným textem, a cíce ho ohromit zejména konkrétností údajů. Zároveň dokládá i uskálí kritizových kontrol, argumentace typu, co je v jednom hesle, musí být i v druhém. Často současně recenzentický argumentace je totiž i poukaz na naši neakademickost, neboť určité údaje sice uvedeme v jednom hesle, ale chybí nám v hesle jiném. – To, že Staněkovičův článek v hesle Dosla uveden není, ale v hesle Lukšeš je, je nepopíratelný a přisobivý fakt. Co na tom, že my recenze filmových děl v zásadě neuvádíme? Co na tom, že tento článek je složen se dvou částí,

z nichž první, věnovaná Doslaovi, má rozsah 1, 5 řákové strany a druhá, věnovaná Lukšešovi, 7 stran? Co na tom, že o Zeno Doslaovi a jeho tvorbě literární, ale i filmové byly napsány – alespoň podle mého přesvědčení – další výraznější texty než Staněkovičův, kdežto literatura o osobnosti a literární tvorbě Jana Lukšeše je dosti chudá? To vše si čtenář recenze přece nebude ověřovat, nebude číst jednotlivé recenze, nebude odlišovat rukopis od samizdatu, nebude uvážovat o oprávněnosti dalších kritických recenzentů. Příklad Staněkovičova článku také naznačuje. Ze Zuzana Detáková často používá především podle jména autora či básníka s cílem třeba přesvědčit, že Slovník je tendentní. Jiným příkladem může být hned úvodní věta dluhého odstavce, v němž recenzentka vypočítává naše nedostaty v rubrice Literatura: „Tak třeba v literatuře k básně Baszkové jsou na rozdíl od jednolitě většiny moderní operny argumentová odsudky Jana Lukšeše (LN 10, 10, 1990) a Lubšeš Methoude (LN č. 301/199) – kuldní badatel si podle SCS pomyslí, že trznvá zpověď musí popřít se stěhla na i hlohým pochtoperim a souhlasem“ Zní to přesvědčivě, ale pouze pro toho, kdo není, že mezi „jednohlasně vsifiternými“ jsou recenze A. Jedlikové a P. Jančka, které rozhodně nejsou žádným jednoznačným chvalozpěvem (jedlikové recenze pak představuje indios rozsáhlejší rozbor knihy), a naopak, že Methoude a ani Lukšešova recenze nejsou tak jednoznačně negativní, jak by se z formulace Detkové zdálo.

B. Baszková recenzentce vůbec vadí. Když hovoří o nesah, naznačuje, že tato autorka nemusela ve Slovníku být, neboť její jediná kniha „uspobila za smrti normaliza zace redaktři a kritické touby po nonkonformitě u J. Petery, P. Pjboru, O. Mělna, J. Chuchmy, R. Pyřalka, A. Jedlikové a dalších...“ Běžný čtenář asi nemusí, že je nepřipusně takto pod jednu nálepku „skorníci/et normalizace“ smrtou všchna uvedená jména, je ovšem zajímavé, že v tomto výřku Detáková vlněchala B. Hanšala, který na knihu B. Baszkové napsal nejoslavnější text a měl dobově podíl na tom, že jí dříve sšlonku 80, let v oficiální literatuře vyměnila jako Udalose. A nezajímá ji ani, že byla tato kniha Udalostí v rámci literatury širně v udopopných a počátkových vydání. Recenzentka nemusí ani vědět, že B. Baszková byla na podzim 1989 zahazena na program památných schůzek v domě U mešouni hned vedle přednášky I. Bance o jednotlivých větších literatury. Typo věci rozhodly při našich úvahách. Ať se tedy každý osobní názor na román Baszkové jaskólu, její měso vlněhli buďu hájit.

Čtenář, jenž nebude ověřovat, věnovala Zuzana Detáková také další své souby

a výřky toho, co nám chybí. Pokud bych měl totiž kupříkladu věh jmen vzrzt, že „Čtenář je ale zadrženo (...)“, že „jen“ (...) povídky Clarissa „zřihli, tordí o dřivaci (t

dvře, než byl r. 1990 oficiálně vydán“, nesmí být došit heslo Jana Černá až k inter-

pretaci, neboť z ní je dřivější vznik textu naprosto jasný. Důkazem, jak máže být zav-

děječ i prosy výřek, je poležka: B) jejího autoritativního napsání vydání J. Černá –

Udalose. Bibliografie“: „B) z jedyh štrck, popr, knih sedat od napsání vyžama-

Clarissa a jiné texty (1990, Clarissa. V zahrnutí na takový požadavek by znamenalo

tuto textu knihu zná, jisté pochopí, že přisobivé povědké, případe u všech štrck bás-

lo uvádět názvy obsazených textů u všech štrck povědek.

Uvádět názvy obsazených textů u všech štrck povědek, jak se oběhová uvidá i jiné předstá-

nických, což je více, než dělá Keratkovu postup, který s oběhová uvidá i jiné předstá-

V případě Clarissy zvolila Z. Detáková postup, jejíž absence nám vyřkla se vyskvnle

(nebo skutečně neví?), že určitá informace, jejíž absence nám vyřkla se vyskvnle

hesle na jiném místě. Někdy, jako v případě rukopisné tvorby J. Černé, v obecně,

ale přesto zcela jasné formulaci, jindy jako věcný údaj. Ve sruze omezi redukcionalista jasně totiž některé údaje: například žárovec určen v titulu objevující se v textu vícekrát, neoprotovani a uvádějí je pouze v bibliografii. To se týká například Kamráčkově knihy *Dialog o víře*, u níž údaj o tom, že jde o korespondenci s Josefem Zvěřinou, je samozřejmě uveden v bibliografické části hesla. Obdobně by třeba neměli číst internet a bibliografii hesla Pavel Kohout, aby mohli uvěřit tvrzení, že soubor jednohožto věku Václava ve třetím poschodí usilujeme jako jedinu hru.

Ve výřezu toho, co Z. Deákovec ve Slovníku chybl, jsou na s. 41 také údaje o tom, že „40 knih bylo před vydáním zničeno: J. Hančovič – *Letorosty* (1970), část nakladu zničena, J. Kadec – *Občidání kněžíny* (1970) – je otázkou, zda byl naklad skutečně zničen, byla-li zničena jen jeho část a obe knihy byly patrně alespoň z části distribuovány, nebo se vyskytují v knihovnách. Přesnější formulace by patrně musela hovořit o tom, zda kniha byla či nebyla distribuována. Podstatnější je, že toto je údaj věcně nehalutivní, který by informující čtení hesla posléze, ale i přesto, absence není ingesit.

Nejednotliví metodologičtí chybovou Z. Deákovec je, že nedostává, křivě nazývá et. a údajem, který je ve Slovníku uveden špatně, měl by však být – skutečně, nebo podle názoru recenzentky, rozlišen. Naopak, Deáková oba typy nedostatků smísuje a proměňuje s cílem být co neprobíhavější.

Obtížnější úkol je zjevná i z ojedinelých případů, kdy mezi tím, co my máme správně a co ona doplňuje, rozdíl dělá. Čijupne hned první údaj z bodu d) vypočítavějšeho od s. 41, případy, kdy „4. určen spjatý název knihy popř. chybné charakteristika (soubor, sbírka, výběr, přehledový titul, Beres – 2 vydání knihy *Zelenou nahoru* (Toronto 1977) má nejen jiný název – ...tak má polu... (1991) –, což SCS uvádí, ale oprávněně uvádí verzi je kritické, což SCS neuvádí.“ (Věcný kritik by patrně napsal: „a) daného vydání knihy *Zelenou nahoru*, s titulem ...tak má polu...“ chybný údaj, že jde kritickou verzí.) Části osvěten recenzentka postupuje tak, že vypočítává nedostatky (např. na s. 30–31), aniž by odlišovala to, co ve Slovníku je, a to, co sama dodává. Co na tom, proč čtenáře, který si neprovádě kontrolu, se tak stávají chybami i údaje ve Slovníku špatné. Podstatnější je, že seznam nadeh chyb užšené nadopřunával, a to přece jde, ne?

SPIRITUS AGENS

Tvrdím-li, že recenze Zuzany Deákové je předpojatá, musím si položit i otázku, odkud se tato předpojatost bere, co vyprovokovalo, co uvedlo do pohybu tak nemalou energii. Možná to byla snaha upozornit uživatele na naše omlyy a profery upřímně srážky, aby se v druhém díle Slovníku podobné chyby neopakovaly; to by ale celý text měl poněkud svou věcnou recenzi Slovníku zakončovat autorka, když ji uvedl tímto článkem z pera Josefa Jungmanna: „Co se týká mého Slovníku, jsem rád, když se o něm mluví. Já velmi dober znám jeho nedostatky a mohl bych psát kritiku ostrou, než také vím, že mnoho doberho obsahuje, a tak jeho věštké dílo laskavě budu potěměně zvláště.“ (5. ledna 1840 v dopise I. Kollárovi.)

Recenzentka na SCS nic doberho nemachala. Možná, že hybridem její aktivity bylo rozbití ten mal jiným pojetím slovníku i české literární minulosti, než by si přála, a také přání, aby bylo výrazně odděleno zme od (komunistických) plev. V pozadí je však zřet-

elné cosi osobního, co určuje jak samu argumentaci, tak i výběr jmen, z nichž recenzentka člení hlavní terče svých sítel. Úkol je tužá, věčen především proti nekterým údajům a zejména přece jenom nějaké to kvalitní heslo vyskytne, je to vlastně maršový jehlel amatérskému.

O spoutanosti Zuzany Deákové osobním předpojatostmi svědčí i to, jak snadno nachází hlavního viníka. Za to, že SCS je takový zmatek, podle ní máže Janov přítrap k *seriozní vědecké práci a sberistřiny pocti dilettantů* („odtud jsem ne, dlouho nemě- jř), jak recenzentka přišla na „hanost“, je mi celkem jasné, máže za to jedno meno v předmluvě. Popřeklad však neodhnu, z čeho výveda „seriozní pocti dilettantů“, respektivě větu „dosud jsem ne, tabaného neměl“, navíc suggestivně danou do úvozovek, skoro jakoby slo o cizáci? Lze snad toto vyšet ze Slovníku jako celku, nebo snad z jed- nolyých hesel? Možná z předmluvy... přesim laskavého čtenáře, až si předmluvu pře- čte a posoudí.

Recenzentka odsuzuje hravost. Kdýby jen našla, kolik je v jejím víšnam počtu hravosti spornatní radosti z toho, že se jí podarilo ustálet další gól... třeba doberho rukou a po faulu.

Spolu se Z. Deákovou sdílím naději, že Slovník kdýdyt sponovani od rhu 1945 nezastane nadlouho jedinou lexikologickou příručou mupující tou obabou. Větim, že náš Slovník pro něl bude dobym pumčevem.

Pavel Janoušek

DLOUHÝ TEXT Pavla Janouška se snaží dokázat, že moje recenze na SCS z KP RR č. 5 není věcná a je předpojatá. Neshu čtenáře dle umnovat, proto co nepřičítají:

VĚCNOST? a SPIRITUS AGENS

Pavel Janoušek je zjevně zvyklý psát záporné recenzi z nepřidělené a bláhové z nhlomnosti, a recenzi si proto představuje, že ostání by mohli mít k psaní kritik i jiné dobovy. Já jsem při užívání SCS nacházela tak zanedbatel nedostatky – křivě, jak ukázal zentový rozbor zpřochoblé mluvy promyšlené koncepte a redakční nedostatečnost – že jsem se rozhodla na ně upozornit; zvláště když mělo chodit po stránkách, to jí propře ze svého režim. Osám kolem problematiky vědu mělo chodit po stránkách, to jí propře ze svého režim. Osám Pavel Janoušek o věci samostatně pflis napsal, cíl se dletem a zasazen osobně a nechtě rozumět tomu, že mne rezalim on (a rozhodně kolektiv) nřřřř jako přece (obovone for mudat) „bezmalá kolektivní usilí“ vypočítavě domnělku, že jsem recenzi napsala samo – proč své poděření nevyšloví přímou!

PŘEKLEPY

Děkuji Pavlu Janouškovi, že upozornil na chybné údaje v mé recenzi. Dodávám ještě další opravy svých chyb: na s. 33 – Stanislav Gušín reaguje na kritiku Andie Simon (z *Teorie* č. 24–27/1948) v *Kulturní politice* č. 43/1947–1948. Na s. 44 má být Slovanské pohledy místo Slovanské Pohledy.

PŘEDMLÚVA A KONCEPCE

Pavel Janoušek zde (a vůbec v celém textu) jen mnohokrát rozvádí to, co napsal do předmluvy SCS, a na mě výhledy k celkovému pojetí texty neodpovídá. Znovu mluvím o pojetí, se kterými se teologičtí musí vypořádávat, a já znovu opakuji, že takové pojetí jsou srovná standardní a k těm patří patří tak samozřejmě, že se o nich v předmluvách k jiným slovním nedočteme.

Pavel Janoušek mi nepřimo vytkl, že jsem stejně každou recenzi nenapsala i o Lealkonu české literatury - pry' bych dlela k „podobným závěrům“. Nu, při používání Lealkonu jsem zatím k žádným „podobným“ závěrům nedošla, ale nevim, proč takovou recenzi nenapsať jinakoušce sám a proč své výsky vadí Lealkonu slovy do repliky na kritiku „svěho“ SCS.

VYBĚROVOST a HESLÁK

Takže znovu, z mé recenze poměrně srozumitelné vyplývá, že neodmítním výběrovost SCS, že mi pouzre chybí výčet pravidel, jimiž se výběr řídí, a iisdá doporučenost v zadávaní dat. A že nepřítomnost těchto kritérií umožnila řadě autorů a také redaktorům neúměrně prosazovat osobní zájmy, jsem myslím dobožila dostatečným počtem faktů a Pavel Janoušek to svou replikou zed revidoval. Zato si vymyslel, že bozdím po slovíčku „jako obazru spsovatelské rezistence větší totálně“.

SAMIZDAT

Představa toho, jak Jiří Brabec a Jan Lopatka pomáhají redakci SCS vymyslet v otázce mediální literatury takové řešení, které umožní odsunout samizdat na vedlejší kolej, je mimořádně zábovna.

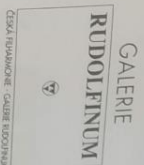
DEMAOGGIE

Nechci „podávat u každého spisovatele ilustraci osůdkent“, Pokud se ale v SCS uvádí podpis Charv 77, myslím, že je systematicky správné uvést i podpis tzv. Antichary. Osvetřeným problémem zůstávají informace o členství v politických stranách (nejm v KSČ, jak jsem - zbradovité - napsala jdu, oborových a zájmových organizacích, o spolupráci s 518 apod. Je mi nepřilemné, že musím cílovou vlastnit text, ale je to zřejmě nezbytné. Na s. 37 psu: „Všechny tyto informace, aniž by musely být vyhodnocovány, patří k době, kterou SCS mapuje.“

ARGUMENTACE, MANIPULACE A ČTENÁŘ RECENZE

Pavel Janoušek mi vytkl metodologickou chybu - nedostatečnou hierarchizaci. Inu, taay je každá rada dleba.

Zuzana Dátková

GALERIE

RUDOLFINUM

CELA HROMADNE GABRE RUDOLFINUM

DOKOUPIL

Patá
logó

12. 12. 1996 - 23. 2. 1997

110 00

GALERIE RUDOLFINUM ALŠONO NÁBĚŽI 12. PROSA 1.

OTVĚRENO DENNĚ MIMO PONDĚLÍ OD 10 DO 18 HOODN.

OPĚN DAVY EXCEPT MONDAYS FROM 10 A.M. TO 6 P.M.